

Iyett konkrét vizsgálatoktól lehet csak megalapozott esztétikai ítéleteket remélni. Az eddigi ilyen fajta tanulmányok energikusan oszlatták az álkompozícióról, szerzetlen műegészről és a parttalan áradásról szőtt feltételezéseket; s ha találhatók is némely alkotásokban bizonyos disszonanciák, kisebb aránytalanságok, a roppant halmozásból eredő túlzások — úgy sejtjük, a további elemzések meggyőzően bizonyíthatják majd az esztétikai alakítás és a tárgyasított műformák különböző rétegeiben a nagyfokú alkotói tudatosság, a megtervezettség hatékony jelenlétét, lényegi sikerét; ebben a vetületben is megerősíthetik, hogy az új magyar költészet egyik legnagyobb eredményéről, vívmányáról van itt szó.

„Elvégezetlenség” az „elmondatlanság rettenete”, a „végig-nem-mondottság dühe”, „nem elég” — a Hiányról vallomást tevő költő ilyen megfogalmazásokkal érzékelteti, hogy ami megvalósult, ami teremtetett, nem fedi az igényt, a legnagyobbra néző szándékot. A művére tekintő alkotót természetesen megkísértheti a hiányérzet, ám bíráló olvasója — a mostani gyűjteményre s az utána sorakozó művekre gondolva — biztos állíthatja, hogy a megszületett alkotások együttese nagyszerű teljességű monumentumot épített, amelyhez fogható alig van kortársi líránkban. Helye és rangja nem utolsó sorban épp e rendkívüli teljesség okán kivételes ebben a líra-történeti szakaszban.

FÜLÖP LÁSZLÓ

Aczél György: Esménk erejével

Kulturális életünk eszmei erejének gyarapodását szolgálja Aczél György könyvének második, bővített kiadása. A kötet megjelentetése társadalmi igényből fakad: fokozatosan, nem torpanva, figyelve az új fejleményekre hódíthatunk teret kulturális és ideológiai életünkben. A marxizmus—leninizmus hegemoniájának biztosítása, erősítése az egyetértők, a hozzáértéssel cselekvők időről időre történő gyarapítását követeli meg. Ehhez a lankadhatatlan meggyőző tevékenységhez is szükséges e segédeszköz újbóli kiadása. Fokozatos térhódítás továbbá a kötet tematikai bővülése. Fokról fokra teljeseedik és differenciálódik a párt kulturális politikájának koncepciója.

A koncepció teljesezésének nagy előnye és erénye, hogy kettős megközelítésből megy végbe. *Művelődéspolitikánk a marxizmus hegemoniájáért* című írás jellege, de a hozzáfűzött jegyzet is tanúsítja az elméleti alapvetés, a szintézisreállítás szándékát. A másik oldalon a gyakorlat követelte elvi politika adja a tápanyagot. A párt kulturális politikája kidolgozásának van egy, az általános politikához, a társadalomépítés stratégiájához és gyakorlatához igazodó értelemeszerű sorrendje.

Az 1968-as, a Politikai Akadémián elhangzott előadás: *Kulturális és ideológiai életünk néhány kérdése* címen a „teljesség vagy akár csak a kerektség igénye nélkül” kívánt szólni. Nem foglalkozott az oktatás kérdéseivel, mert bár reformok zajlottak, de a párt akkor még nem tűzte ki az egész oktatásnak — a társadalmi szükségletek felőli — alapos tanulmányozását. Nem tért ki a tudományos élet helyzetének elemzésére sem, mert itt meg éppen már zajlott a nagyszabású korszerűsítő munka, de nem ért a végére, hátra volt még a Központi Bizottság állásfoglalása.

Mindössze egy év telt el a két kiadás között, mégis a másodikban már öttel több téma szerepel az elsőhöz képest, módosulhatott a kötet szerkezete, a fejezetek rendje. Kulturális életünk ideológiai kérdései mellett külön fejezeteket kapott a művészetpolitika, a tudománypolitika és a közművelődés. Ha átlátjuk a párt tudatos, távlati programját, kikövetkeztethetjük, hogy a mű következő kiadásában az oktatáspolitikai is önálló keretbe kerülhet.

Ismeretes, hogy az elkövetkező években sor kerül az irányítás rendszerének-módszerének a kultúra egész területén történő megvizsgálására. Am e program következetes megvalósítása mellett és közben az életünk módja is mindig mozdul, a valóság változásai, a kulturális közélet fejleményei újból és újból a kulturális vezetés megnyilatkozásait várják, vagy éppen a vezetés szándéka váltja ki a véleménynyilvánítás alkalmait. A pártunk által ösztönzött demokratizmus jegyében mozgásba jött társadalmi, testületi tevékenység hoz létre számos tanácskozást, a közélet fórumaira kerülnek sorra a kultúra (tudomány, oktatás, közművelődés, művészetek) kérdései. Várni nem lehet a mélyebb elméleti megalapozásra, nem lehet hivatkozni valami elkezdett, de még be nem fejezett, az összefüggéseket, tapasztalatokat feltáró elemzés végeredményére, válaszokat várnak a színházi élet, a nyelv művelés, a tudományos kutatás, a kulturális külpolitika felmerülő kérdéses témái (*Szocialista színház, szocialista műsorpolitika, Anyanyelvünk, Tudomány és politika, Kulturális politikánk és a változó valóság*). Tájékoztatót, állásfoglalást vár a párttagság, a társadalmi közvélemény (*Hozzászólás az MSZMP X. kongresszusán*). A válaszokkal, a tájékoztatással kerekedik, a részletekbe is behatol a kulturális politikai elgondolás.

Behatol-e a köztudatba, a közgondolkodásba eléggé? Ott munkál-e vajon legalább a kulturális alkotók és a közműveltség fejlesztéséért elsősorban felelősek gondolkodásában? Megvan-e bennük a képesség a közművelődés egyetemes jellegének felismerésére? Egyformán értelmezzük-e a tudományos kutatás és a művészi alkotó munka szabadságának nézetét? A művelődési munka gyakorlatában, tágabban a társadalmi, állami praxisban, de — ne tagadjuk — még az alkotó műhelyekben is sok energia vész kárba, mert nem hat eléggé a kulturális politikai célok gondolkodást fegyelmező és a teremtő munkát bizakodással megtöltő ereje. Már-már azt hisszük egy-egy vállalkozás kezdetén, vagy éppen a cselekvés után: jó ügyet szolgálunk, a tehetségünk se hiányzik, mégis valami értetlenségbe ütközünk. Kezdhetjük előlről a munkát.

Aczél György könyve ehhez az újrakezdéshez, az eszmei-ideológiai tevékenység folytatásához ad kapaszkodókat. Eligazítást a türelmetlenkedőkkel, saját türelmetlenségünkkel szembeni harchoz is. Erősíti a szocialista kultúra-felfogás terjedését. Megvilágítja kulturális politikánk alapelveit. Azt, hogy a kulturális politika miként része a párt általános politikájának, mégis mi benne a sajátos. A tanulmányok, előadások az állandóság és változás dialektikus egységét tükrözik. A megfontolásokból következik, hogy a kulturális irányítás nem a marxizmus—leninizmus monopóliumának formális, hanem hegemoniájának tényleges biztosítására törekszik. A kötet eloszlatja a kétségeket a kultúra szabadsága és a kultúra pártossága értelmezésében. Az elmélet tisztaságának megőrzésében segít, az ember lehetőségei kibontásának a hitét táplálja.

Harcban, a polgári-kispolgári nézetek elleni harcban, a saját gyengeségünk elleni kritikai állásfoglalásokban, a gyakorlat tapasztalatainak, a szakemberek véleményeinek összegezésével, általánosításaival épül a kultúra egészébe való beavatkozás — az értelmesebb emberi életet szolgáló — rendszere. (*Kossuth Könyvkiadó, 1971.*)

HAVASI ZOLTÁN

Kovács Győző: Fábry Zoltán

A csehszlovákiai magyar irodalom különös helyzetét jelzi az is, hogy nem szépíró minősíti, hanem egy műfajában szinte besorolhatatlan mindenek „őrző”: Fábry Zoltán. Neve fogalom, életműve mérték. Pályája arra is nagy példa, hogy miként tud a kivételes tehetség szükségből erényt csinálni. Tüdőbaja a stószai fenyvesekhez kötötte, ő pedig Stósz emelte az európai szocialista kultúra egyik legfontosabb ör-